

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анотація. Розглянуто сутність облікової політики та особливості її формування на малих підприємствах, які базуються на загальноприйнятих в Україні й у міжнародній практиці принципах і методичних засадах, установлених положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Аннотация. Рассмотрены сущность учетной политики и особенности ее формирования на малых предприятиях, которые базируются на общепринятых в Украине и в международной практике принципах и методических рекомендациях, установленных положениями (стандартами) бухгалтерского учета.

Annotation. The article deals with the essence of accounting policy and the features of its formation at small enterprises, which are based on generally accepted in Ukraine and internationally recognized principles and methodological recommendations established by guidelines (standards) of accounting.

Ключові слова: бухгалтерський облік, облікова політика, наказ про облікову політику, принципи бухгалтерського обліку, ефективність.

Одним із важливих питань організації бухгалтерського обліку на підприємстві є формування його облікової політики. Прийняття підприємством конкретної облікової політики на поточний фінансовий рік забезпечує організацію бухгалтерського (особливо аналітичного) обліку відповідно до показників форм річної фінансової звітності, зменшує трудомісткість і тривалість формування фінансової звітності, забезпечує використання оптимальних методів облікових робіт для отримання очікуваних результатів фінансово-економічної діяльності підприємства.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів формування облікової політики підприємств зробили вітчизняні вчені-економісти, зокрема: Ф. Бутинець, С. Голов, Г. Давидов, П. Житний, В. Завгородній, М. Пушкар, В. Сопко та ін. Проте особливості діяльності малих підприємств, ведення бухгалтерського обліку бухгалтером або власником підприємства, які не мають відповідної освіти у сфері обліку, все частіше стають причиною формального підходу до її формування, що зумовлює низьку ефективність облікової політики. За таких умов проблеми формування облікової політики підприємств в Україні досі залишаються актуальними.

Метою статті є дослідження механізму формування облікової політики на підприємствах малого бізнесу та розробка основних напрямів підвищення її ефективності.

Об'єктом дослідження є облікова політика підприємства.

Предметом дослідження є формування облікової політики підприємства, а також складання наказу про облікову політику.

В умовах ринкової економіки розвиток малих підприємств – це ключ до інновацій, удосконалення, підвищення продуктивності та ефективнішої конкуренції. Водночас бухгалтерський облік є особливо важливою функцією ефективного управління малими підприємствами, зняряддям контролю за раціональним та економічним використанням ресурсів з метою досягнення комерційного успіху й виконання фінансових обов'язків перед державою.

Малі підприємства, як і всі інші суб'єкти господарювання України, зобов'язані вести оперативний і бухгалтерський облік господарських операцій, складати фінансову, податкову та статистичну звітність. При цьому організація бухгалтерського обліку на малих підприємствах повинна базуватися на загальноприйнятих в Україні й у міжнародній практиці принципах і методичних засадах, установлених Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" і положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Встановлені цими нормативно-правовими актами принципи є базовими правилами, якими слід керуватися в процесі ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Одним із них є принцип послідовності, який передбачає постійне (із року в рік) використання підприємством обраної облікової політики.

Термін "облікова політика", визначений Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні", означає сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Однак облікова політика визначає також способи організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві з урахуванням конкретних умов його діяльності. Облікову політику можна розглядати, з одного боку, як сукупність прийомів і методів, за допомогою яких здійснюється керівництво бухгалтерським обліком в Україні в особі уповноважених на те законодавчих та виконавчих органів влади, з іншого – як сукупність конкретних методів і способів організації та форм бухгалтерського обліку, прийнятих підприємством на підставі загальних правил і особливостей господарської діяльності [1].

Облікова політика підприємства має враховувати такі важливі фактори: форму власності та організаційно-правову структуру підприємства; вид економічної діяльності, що зумовлює особливості та умови облікової роботи; параметри підприємства за обсягами діяльності, номенклатури продукції, чисельності працівників тощо; відносини з податковою системою, наявність пільг та умови їх отримання; умови забезпечення підприємства ресурсами та умови реалізації готової продукції; матеріально-технічне забезпечення обліково-аналітичної роботи підприємства та рівень забезпеченості кваліфікованими обліковими працівниками; умови організації та стимулювання праці, відпо-

Облікову політику підприємство визначає самостійно в особі його керівника та головного бухгалтера відповідним наказом чи розпорядженням з обов'язковим розкриттям в окремих розділах методичних принципів побудови бухгалтерського обліку, техніки його ведення та складання фінансової і статистичної звітності, організації роботи бухгалтерської служби. Чинне законодавство надає широкі права стосовно формування облікової політики.

Підприємство самостійно визначає параметри та напрями облікової політики; обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних методологічних засад, а також з урахуванням особливостей господарської діяльності й наявності технології обробки облікових даних; розробляє систему і форми управлінського обліку, звітності й контролю за господарськими операціями, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів; затверджує правила документообігу й технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку; може виділяти на окремий баланс філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які зобов'язані вести бухгалтерський облік, з наступним включенням їх показників до фінансової звітності підприємства [3].

Формуючи облікову політику, необхідно керуватися основними принципами бухгалтерського обліку та фінансової звітності: обачності, повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичної (фактичної) собівартості, єдиного грошового вимірника та періодичності. Принцип послідовності безпосередньо стосується облікової політики підприємства. Обрана облікова політика застосовується підприємством із року в рік. У будь-якому разі вона має залишатися незмінною принаймні протягом календарного року (з 1 січня до 31 грудня).

Зміна облікової політики можлива у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, у зв'язку зі змінами в законодавстві, розробкою та застосуванням нових методів ведення обліку або суттєвими змінами в умовах роботи чи у структурі підприємства. Якщо такі зміни відбулися, про це ґрунтовно повідомляється у пояснювальній записці до річної звітності. Розробка та прийняття облікової політики кожним підприємством сприяє поліпшенню бухгалтерського обліку і звітності, що в кінцевому підсумку забезпечить ефективність прийнятих рішень і діяльності підприємства [4].

Документом, у якому фіксуються положення облікової політики, є наказ або розпорядження керівника підприємства, який складається на кожний наступний звітний рік. Складання наказу, що затверджує на поточний рік прийняту методологію бухгалтерського обліку та його організацію, вимагається Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні".

Наказ про облікову політику – це документ внутрішнього користування, який підписують особи, які мають право першого та другого підпису (традиційно – керівник та головний бухгалтер або бухгалтер). Під час складання наказу, крім факторів нормативно-правового характеру, необхідно також враховувати: юридичний статус підприємства (форму власності та організаційно-правову форму), галузеву специфіку підприємства, наявність кваліфікованих бухгалтерських кадрів та ін. Сам наказ має повно відображати особливості організації та ведення бухгалтерського обліку і складання звітності на підприємстві. Форма та зміст наказу на сьогодні не регламентуються [5].

Основною метою формування облікової політики на малих підприємствах має бути не тільки вибір сукупності способів ведення бухгалтерського обліку, а й досягнення ефективності управління обліковими процесами, ефективності прийняття управлінських рішень для досягнення оперативних і стратегічних цілей.

Разом із тим скорочення та спрощення обліку на малому підприємстві можливі до певної межі, яка забезпечує виконання його інформаційної та контрольної функцій. У зв'язку з цим поряд із прагненням до найменших витрат часу на його ведення треба забезпечити чинні вимоги щодо його організації, визначені нормативними актами, які регулюють облік коштів, основних і оборотних засобів, розрахунків, витрат, наявності та руху товарів, реалізації товарів, визначення собівартості й результатів фінансово-господарської діяльності.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / В. Г. Швець. – К. : Знання, 2004. – 447 с. 2. Михайлов М. Г. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу : навч. посібн. / М. Г. Михайлова, Л. І. Полятикіна, О. П. Славкова. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – С. 116–118. 3. Облікова політика підприємства : обираємо оптимальні варіанти обліку // Бібліотека "Баланс". Практичне керівництво. – 2010. – № 2. – С. 3–15. 4. Сук Л. Організація обліку на підприємствах малого бізнесу / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерський облік в сільському господарстві. – 2010. – № 3. – С. 36–40. 5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва", викладений у новій редакції Наказом Міністерства України від 24.01.2011 р. № 25 [Електронний режим] – Режим доступу : buhgalter911.com>Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства. 6. Сергієчко О. М. Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні / О. М. Сергієчко, О. О. Олофінський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 2. – С. 22–27.